



Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem Sancti Thomæ Tomvs ...

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Plura non nisi per modum vnius simul ab Angelo cognosci posse varie
Theologi defendunt. cap. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

3. Præterea. Intelligere est motus quidam : nullus autem motus terminatur ad diuersos terminos . Ergo non contingit simul multa intelligere.

Sed contra est quod dicit Augustin. 4.
super Genes. ad litt. Potentia spiritualis
mentis angelicæ cuncta quæ voluerit, fa-
cillime simul comprehendit.

Respondet dicendum, quod sicut ad unitatem motus requiritur unitas termini, ita ad unitatem operationis requiritur unitas objecti. Contingit autem aliqua accipi ut plura, & ut unum: sicut partes alicuius continui. Si enim unaquæque per se accipiat, plures sunt. Unde & non una operatione, nec simul accipiuntur per sensum & intellectum. Alio modo accipiuntur secundum quod sunt unum in toto. Et sic simul una operatione cognoscuntur, tam per sensum quam per intellectum, dum totum continuum consideratur, ut dicitur in 3. de Anima, & sic etiam intellectus noster simul intelligit subiectum & prædicatum prout sunt partes unius propositionis, & duo comparata secundum quod conveniunt in una comparisone. Ex quo patet quod multa secundum quod sunt distincta non possunt simul intelligi, sed secundum quod ununtur in uno intelligibili, sic simul intelliguntur. Vnumquodque autem est intelligibile in actu secundum quod eius similitudo est in intellectu. Quæcunque igitur per unam speciem intelligibilem cognoscuntur, cognoscuntur ut unum intelligibile. Et ideo simul cognoscuntur. Quæ vero per diversas species intelligibiles cognoscuntur, ut diversa intelligibilia capiuntur. Angeli igitur ea cognitione qua cognoscunt res per verbum, omnia cognoscunt una intelligibili specie quæ est essentia divina. Et ideo quantum ad talem cognitionem omnia simul cognoscunt: sicut & in patria non erunt volubiles nostræ cogitationes ab aliis in alia euntes atque redeuntes, sed omnem scientiam nostram simul vno conspectu videbimus: ut Augustinus, dicit in 17. de Trinitate capite 16. ea vero cognitione qua cognoscunt res per species innatas, omnia illa simul possunt intelligere quæ una specie cognoscuntur: non autem illa quæ diversis.

Ad primum ergo dicendum, quod intelligere multa ut unum est, quoddammodo unum intelligere.

Ad secundum dicendum quod intellectus formatur per intelligibilem speciem, quam apud se habet. Et ideo sic potest una specie intelligibili multa simul intel-

ARTIC. II.

ligibilia intueri, sicut vnum corpus per
vnā figuram potest simul multis cor-
poribus assimilari.

Ad tertium dicendum, sicut ad pri-
mum.

CONCLVSIO est: Quacunque significatio per
modum vnius etiam si plura sint, possunt ab alijs
cognosci: plura tamen vt plura non possunt cognosci simul.
Quid vero sit plura per modum vnius, aut per
modum plurium simul cognosci, sequenti dis-
putatione explicabitur.

DISPUT. CCXX.

Utrum Angelus possit plura per modum
plurium, an solum per modum
vnius cognoscere.

Plura non nisi per modum vnius simul ab Angelis
posse varie Theologi defendunt. cap. 1.
Probabiliter

Probabilior sententia. cap. 2.

Respondetur argumentis, quæ videntur oppositum probare.
cap. 3.

CAPVT L

Plura non nisi per modum unius simul ab Angelo
cognosci posse. varie Theologi
defendunt.

Non pauci Theologi cum S. Thomasi-
mant, plura non posse ab Angelo intel-
cogosci nisi per modum virtutis. Ita sentit
doctor Angelicus in hoc articulo, & 1. contingit
cap. 55. & 2. contra gent. cap. 101. & quæ-
ritate articulo 14. in corpore, & ad 6. quæ-
rit. sequuntur Caietanus & Ferrariensis locis allegatis,
Aegidius in tractatu de angelorum cognitione, & 2.
diffinitione 3. parte 2. questione 2. articulo 2. Dens
2. d. 8. questione 8. nu. 7. & Capreolus eadem diffini-
tione 2. articulo 1. post nonnullam conclusionem, &
articulo 3. solutione 2. & 3. Contra eandem sententiam
Fundamenta huius sententiae sic videntur ex-
pate inferius adducemus in quarto modo ex-
plicandam illam: qui enim eam sequuntur non recte
modo ipsam defendunt. Quare & singulos mo-
dos, quibus illam explicant, distincte recitari-
mus.

Primus modus est *Ægidij* loco citato, quod
cert, intelligi quidem posse plura per modum plu-
rium, hoc est, vñ omnino diuersa inter se, & sine
ordine, si tamen intelligantur diuersimodo: nam
si eodem modo intelligantur, non possunt (in-
quit *Ægidius*) intelligi plura, nisi per modum
vnius intelligi: autem plura diuerso modo, eode-
dem, contingit tripliciter (inquit ille) primo
quando videtur vnum per essentiam, aliud autem
per speciem additam essentie, hoc modo intelli-
git *Angelus* seipsum per suam essentiam, & cetera
per species additas essentie. Secundo quando
vnum cognoscitur per gratiam, aliud per natu-
ram? sic videtur *Deus* à *Beatis* per gratiam, & a
res create per naturam. Tercio quando vnum
principaliter, aliud autem minus perfecte, per
consequenter cognoscitur: hoc pacto cognos-
citur subiectum, & prædicatum: causa, & effectus,
subiectum & accidentia: ex his enim prius in mo-
do quoque ordine cognoscitur principaliter, post-
erius autem minus perfecte & consequenter. vñ

Lib. 15. de
Trin. cap. 16
circa finem,
tom. 3.

tra vero cognosci aliqua plura eodem pacto, contingit etiam tribus modis oppositis, vt inductione constare potest.

Hac præmissa notatione, inquit, Egidius plura per modum plurium intelligi quidem posse ab Angelo; ita tamen, vt non eodem modo, sed diuerso cognoscantur. Subdit tamen, tripliciter contingere, aliqua cognosci per modum vnius, & per modum plurium. Primo propter rationem, & principium cognoscendi: hac ratione Angelus cognoscit essentiam suam, & res alias per modum plurium: quia suam essentiam per se ipsam, at vero res alias per species. Secundo propter actum intelligendi: & tunc dicuntur plura cognosci per modum plurium, quando quodlibet eorum per se cognoscitur, & æque perfecte cognoscitur, & hoc modo non cognoscuntur vt plura subiectum, & accidentia illius, quia non æque perfecte principaliter intelliguntur. Tertio, ex parte obiecti intelliguntur plura per modum plurium, quando quodlibet illorum cognoscitur vt obiectum principale, nec vnum vt minus principale respectu alterius. Per oppositum etiam tribus modis contingit aliqua intelligi per modum vnius.

Ex his constat, inquit, Egidius, quo modo Angelus intelligat plura per modum plurium: & per modum vnius: nam se, & alias res cognoscit per modum plurium primo & tertio modo, non tamen secundo; subiectum autem, & accidentia, & reliqua, quæ per ordinem ad aliquid vnum cognoscuntur Angelus non cognoscit vt plura, nec eodem modo, sed diuerso, & per modum vnius secundo illo modo. Hic dicitur tam prolixus, & obscurus nulla ratione probatur ab Egidio, neque video quo pacto probari possit; ex eo tamen habemus, non posse plura per modum plurium eodem modo cognosci ab Angelo, bene tamen diuerso modo: quocirca non omnino cum sententia aliorum conuenit.

Secundus modus explicandi prædictam sententiam est Durandi loco allegato, qui docet, non posse ab Angelo plura cognosci vnicò actu intellectus per modum plurium: bene tamen, si intelligantur cum ordine quodam inter se scilicet enim per modum vnius cognoscuntur: imò hac ratione putat ab Angelo simul cognosci omnia quæcumque naturaliter ab eo intelligi possunt, qualia sunt essentia ipsiusmet Angeli & omnia entia naturalia præsentia (non futura contingentia) simul, inquam, eodem actu intellectus, & cum ordine quodam inferioris, aut superioris ad ipsiusmet Angeli essentiam. Cumque in questione 1. prologi numero 24. sentiat, non posse naturaliter in intellectu plures actus distinctos simul esse, consequitur in eius sententia ita posse ab Angelo plura per modum vnius, hoc est, cum ordine quodam intelligi, vt non possint etiam cum ordine per plures actus cognosci. Quia vero ratione censeat, Angelum semper actu hæc omnia considerare, sequenti disputatione dicemus. Probat autem Durandus hoc argumento hanc suam sententiam, seu modum explicandi præcedentem, quia vnius actionis vnus solus potest esse terminus: ergo & vnius intellectus vnus obiectum: quare si plura intelligat Angelus, ea per modum vnius debet intelligere: quia necesse est, vt eodem actu omnia cognoscat, cuius debet esse vnum obiectum: plura autem sine ordine non possunt habere rationem vnius obiecti.

Vsque in 1. p. tom. 2.

Hæc ratio ostendit, plura sine ordine, eodem actu non posse intelligi: non tamen probat, plures actus in eodem intellectu simul esse non posse.

Tertius modus videtur esse Sancti Thomæ in hoc articulo, & supra questione 12. articulo 10. & infra questione 85. articulo 4. vbi eandem doctrinam tradit de intellectu humano, & 1. contra gentes cap. 55. & questione 8. de veritate art. 14. in corpore, qui docet, ea intelligi per modum vnius, quæ per vnā speciem: ea vero per modum plurium, quæ per plures species cognoscuntur. Quare sententia eius videtur esse, non posse ab Angelo simul considerari plura per plures species, sed tantum per vnā & eandem. Atque in eius doctrina idem existimo esse, cognosci plura per vnā speciem, aut per plures: quod cognosci per vnum, aut plures conceptus formales. Idque ita vniuersum contingit, vt quoties principium intellectus est vna simplex species, ipsa etiam intellectio, seu conceptus formalis quem appellamus speciem expressam, sit etiam simplex qualitas. Quocirca cum in propositione, & diuisione, quam format in seipso intellectus de rebus plura cognoscantur, scilicet subiectum, & prædicatum, & hæc simul cognoscantur: videtur dicendum in sententia S. Thomæ hoc modo explicari, plura illa cognosci in propositione per vnā speciem, & simplicem qualitatem: id quod ipse S. Doctor dixisse videtur 1. contra gentes cap. 55. in fine primæ rationis, vbi ait subiectum & prædicatum simul cognosci, quia per vnā speciem totius propositionis omnes partes illius apprehenduntur. Idem docuisse videtur in hac 1. par. questione 85. art. 4. ad 4. si conferatur cum solutione 3. ibi enim dixerat, extrema propositionis cognosci tanquam partes totius. Quam sententiam sequuntur Ferrarius. eodem capit. 55. §. Ad horum evidentiam, inquit, cum intellectus noster intelligit hominem non esse equum in propositione, in qua intelligit differre hominem ab equo; ex specie hominis, & equi produci vnā speciem, quæ repræsentat differentiam hominis, & equi.

Hic modus opinandi probatur primum ratione, quæ videtur S. Thomæ supra questione 12. articulo 10. vt impossibile est idem corpus diuersis figuris figurari: ita impossibile est intellectum nostrum variis formis intelligibilibus informari: ergo dum intelligit plura, non potest plures species intellectus Angeli in seipso exprimere, sed necesse est, vt per vnā tantum speciem illa simul intelligat. Ad hanc rationem alludere videtur alia ratio, quæ videtur idem S. Doctor lib. 1. contra gentes cap. illo 25. in hac 1. parte questione 85. art. 4. talis est. Impossibile est, idem subiectum pluribus formis eiusdem generis simul informari, sicut digestis coloribus: quamuis diuersas formas diuersorum generum simul habere queat: ergo impossibile est, intellectum diuersis cogitationibus, & speciebus simul informari. Deinde probari potest ratione huius articuli, quæ est huiusmodi: quemadmodum ad vnitatem motus requiritur vnitatem termini: ita ad vnitatem cognitionis necessaria est vnitatem obiecti: ergo non possunt simul intellegi plura, nisi saltem in ratione intelligibilis sint quodammodo vnum. Hæc ratio vt aliquid habeat momenti, supponit, id quod, prior ratio probauit, nempe non posse eundem intellectum

Ccc 3

simul

simul pluribus intellectibus, & speciebus informati.

8.
Bernardus.
Caietanus.
Ferrarius.

Quartus modus defendendis prædictam opinionem, est Huius in tractatu de motu Angeli questione 1. ad tertiam difficultatem, Caietani in hunc articulum & infra questione 58. articulo 4. & Ferrariensis 1. contra gentes capite illo 53. qui docent primum, posse quidem intelligi plura simul per modum vnius: deinde asserunt, plura, quæ per modum vnius intelligentur, posse intelligi per plures species distinctas in genere qualitatis, representantes tamen obiecta diuersa cum ordine inter se, & hoc esse cognoscere plura per modum vnius: quare in horum sententia, vnus propositionis affirmantis, aut negantis non erit vna species expressa in genere qualitatis, sicut assignari solet alicui tota vna species representans varias illius partes, sed erunt plures species in genere qualitatis representantes plures res, inuicem tamen ordinatas.

Prima pro
explicatio-
nis præce-
denti ratio.

Prior pars huius sententiæ communi fundamento inferius confirmabitur. Posterior autem, quæ asserit extrema propositionis intelligi per plures species, etiam si intelligentur per modum vnius, probatur primo, qui si extrema propositionis intelligeretur semper per vnā speciem simplicem in genere qualitatis, quia semper intelligatur, à quocunque intelligentur, per modum vnius, sequeretur nunquam esse compositionem, & diuisionem, etiam in nostro intellectu: ideo enim dicimus, Angelum non componere, & diuidere intellectu suo, etiam si plures res intelligat simul, & vnā de altera assermet, alteram vero neget, quia esse hoc illud, aut non esse illud, per vnā simplicem qualitatem, & conceptum formalem intelligit, alioquin si ex parte rerum plura intelligentur, & pluribus conceptionibus ea cognosceret intellectus, re vera esset compositio: contra vero ex solo numero rerum, quæ cognoscuntur, non potest colligi compositio, & diuisio: nam & Deus plura intelligit, tamen non componit, aut diuidit in suo intellectu: ergo si compositio, & diuisio in intellectu ex parte conceptionum, & specierum, quas conceptus formales appellamus, desumi debet, & quoties plura simul ab intellectu intelligentur, debent per vnā simplicem qualitatem & conceptum intelligi, nunquam erit compositio, aut diuisio in illo intellectu: quod nemo concedit. Secundo ex opposita sententia etiam sequeretur, nunquam esse totum syllogismum & discursum simul in intellectu, quia in illo intelligentur multa: quare si debent per vnā speciem expressam cognosci, ut per modum vnius dicantur intelligi, nec aliter quam per modum vnius cognosci possunt, & efficitur nullum vnquam fieri syllogismum simul ab aliquo intellectu: hac enim ratione dicimus infra Angelum non discurrere, quia simul vno actu & conceptu formali plura cognoscit, & inter illa vnū ex alio deducit. Quocirca aut dicendum est, Angelum semper discurrere: aut si Angelus ideo non discurret, quia multa cognoscit per vnā simplicem qualitatem, nec vnā cognitionem & conceptum deducit ex alio, & homo quoties intelligit multa, ea cognoscit per modum vnius & per vnā qualitatem, sequitur, etiam hominem nunquam discurrere.

Secunda
ratio.

10.

Tertia ratio.

Tertio eadem sententia confirmatur, quia ex opposita etiam consequeretur, intellectum hu-

manum solum posse componere & diuidere, & formare propositiones ex rebus extremis distinctis secundum rem, ut ex homine, & alceste, cum dicitur, Homo est alceste, non tamen ex his quæ sola ratione differunt: quare nullus intellectus dicere, posset, homo est animal: hæc enim extrema sola ratione differunt: id autem ex opposita sententia recte sequi, probatur, quia ut hæc propositio ex his extremis, quæ sola ratione differunt, esse est ea distingui per nostram rationem: distinguere vero non possunt: hoc modo ea, quæ sunt idem secundum rem, nisi concipiuntur ut diuersa: hoc autem fieri nequit, nisi diuersis conceptionibus cognoscantur, ut ostendimus supra disput. 1. q. 1. cap. 2. & 3. ergo si omnis propositio in intellectu vna simplici qualitate & conceptu fieret, non posset vlla propositio constare extremis sola ratione distinctis.

Prior vero pars huius opinionis, in qua testatur quæ omnes opiniones memoratæ conueniunt, confirmari solet testimonio Aristotelis 1. Toporum cap. 4. loco 32. ubi ut probet non esse idem scire, & cogitare, discrimen assignat his verbis: Cuiusmodi scire, cogitare autem non: scire enim deoatur habitum: quare & dormientes scire dicuntur, cogitare autem de notat actum contemplari: contingit igitur (inquit Aristoteles) plura habere scire, vt manifestum est, sed actum contemplari plura non contingit. Deinde asserit Caietanus in hunc articulum Aristotelem 4. Metaphysicæ cap. 4. textu 10. asserentem in hæc verba. Qui vnū non intelligit, nihil aliud, ex quo in fert, quicunque aliquid intelligit, non solum intelligere vnū, aut plura per modum vnius.

CAPVT II.

Probabilior sententia.

Probabilior opinio, quam etiam Thomæ amplectuntur, in duobus consistit: vnū, posse plura cognosci per modum vnius, notatum per vnū conceptum formalem, qui vna simplex qualitas, sed etiam per plures conceptus & species expressas, inuicem tamen ordinatas & representantes obiecta cum ordine quodam inter se. Alterum est, posse quidem cognosci plura per plures species expressas, & per plures conceptus formales absque villo ordine inter se, non tamen ita perfecte, sicut si vnū obiectum illorum per se intelligeretur.

Prior pars huius sententiæ, in qua conueniunt cum Ferrariensi, & Caietano, non obstat probata à nobis est capite præcedenti, ubi ostendimus extrema propositionis, & propositiones syllogismi non posse esse vnā simplicem qualitatem & conceptum formalem, sed plures, cum ordine tamen representantes obiecta ipsa. Nunc vero eadem pars confirmari potest primum quia quamuis, secundum aliquorum sententiam, Deus eadem simplici visione videat essentiam diuinam, & aliquas res creatas, nullus tamen negat aliquam etiam simul cum essentia diuina à beatitudine distincta visione videri. Quod si quis respondet, hoc quidem fieri per gratiam, solum autem negari, id fieri posse per naturam: saltem ex hac ratione colligitur, non tam repugnare, plura cognosci simul per diuersos conceptus formales, quam repugnare, idem corpus duabus figuris simul figurari: hoc etiam per gratiam, & potentiam Dei ab solutum fieri nequit.

Deinde